

www.e-rara.ch

**Ioh. Wolfgangi Textoris, ICTi & in universit. electoral. Pal. antecessoris
iuris primarii ac consiliarii electoralis, synopsis iuris gentium**

Textor, Johann Wolfgang

Basileae, anno 1680

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-64073>

Cap. XXIV. De obligatione ex foedere, eiusque interpretatione

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

38 la species fœderis contracta cenſetur, de eâ re ſequenti capite dicendum. Hic unicum ſubjungi lubet de fœdere occulto, an & quatenus ſit licitum? Breviter videtur dicendum, ſi paciſcentes non alio priori fœdere vel quo ſimili vinculo impediuntur, pactionem occultam perſmitti; quia nemo tenetur revelare arcana ſtatus ſui; cæterum illicitam fore; Quo numero habendum cenſeo occultum fœdus Clementis Se-

ptimi Pontificis adverſus Carolum Quintum Imperatorem; quia in effectu dolosa circumventio eſt & peſſima quidem, ſi quis contrario fœdere occulto ad veri ſocii damnum aliquid machinetur, unde dubium non eſt jure gentium ex tali illicitâ conventionem poſtérieure, obligationem nullam naſci. Sed hæc in genere de fœderibus eorumque ſpeciebus dicta ſunto.

C A P. XXIV.

DE OBLIGATIONE EX FOEDERE,
EJUSQUE INTERPRETATIONE.

SUMMA RIA.

Num. 1. 2. & 3. Pſeudopolitici circa fœderum rupturam perſtringuntur. 4. uſque 9. ſociorum nomen in fœdere indiſtinctè poſitum pertinet etiam ad futuros ſocios. 10. uſq. 13. Grotii diſſidentis argumentis reſponderetur. 14. ſocii in dubio non poſſunt bello peti. 15. fœdus adimens jus belli intelligi debet de bello offenſivo & injuſto. 16. Pactum ſervandi civitatem an intelligatur de urbe vel cœtu civium? 17. verba in fœdere interpretando quomodo accipi debeant? 18. fœdus cum Rege legitimo initum, an obſtringat ſucceſſorem tyrannum? 19. fœdere offenſivo obſtrictus non tenetur ad aſſiſtentiâ injuſti belli. 20. 21. & 22. favorabilia & odioſa in fœderibus diſtinguuntur. 23. & 24. fœdera offenſiva contra invaſorem alieni Imperii ſunt favorabilia. 25. fœderum interpretatio conjecturalis extra verba declaratur. 26. interpretationis extenſivæ, & generalis ſenſus differentia. 27. interpretatio extenſiva in fœderibus quando locum habeat? 28. fœderis conventio an promiſſorem obliget in caſu moraliſ impotentia? 29. & 30. Romani juris

juris in fœderum interpretatione probabilitas. 31. & 32. fœderis ad perfectionem num scriptura necessaria.

Quemadmodum ex privatorum conventionibus obligationes nascuntur, sic etiam ex publicis regum ac populorum pactioibus, & nominatim quoque ex fœderibus, invicem obstringuntur ad assistentiam. Unde falsissima est assertio quorundam Pseudopolicorum, quâ Principum auribus infusurrant, fœdera ex utilitate tantum metienda, & tamdiu observanda, quamdiu è re esse videantur; cæterum si alia emergat publica rerum facies, & sperata utilitatis ratio evanescat, rumpenda rursus atque dissolvenda esse; adversus quos *ex lib. de offic. cum M. Tullio Cicerone rectè dixeris: verè utile nihil esse quod non sit honestum*; ceu ibidem prolixius ostendit. Atque adèd oportet genus illud hominum parasitantium pessimum esse, qui non verecundentur decipere Reges, ac Principes, fallaci spe utilitatis in fœdere ab honestate segregatæ; Quæ enim reliqua sit in genere humano fides, si penes tanta culmina & in tantis negotiis non sit? An fidem etiam ex vitâ & cœtibus hominum larvati politici proscriptum eunt? sed nulla supererit conservandæ humanæ societatis spes, quæ fidei fulcro nititur; quòd si & hanc solutam & exclusam malint, quàm portentosam illam fidem ac fœdera non servandi licentiam, nihil reliquum est, quàm ut tandem ex ho-

minibus, qui teste Aristotele naturâ sunt sociabiles, dissolutâ à fundamentis humanâ societate faciant non homines sive bestias. Exulet igitur potius, præcipuè è Christiano orbe, nocentissimus ille error, de merè arbitrariâ fœderum observantiâ, & ad externam utilitatis speciem in horas mutabili; qui certè ex consequentiâ veram fœderis obligationem profus tollit. At sicut è dictis, nisi me omnia fallunt, obligatio ex fœdere per se satis superque elucescit, omniumque cordatiorum virorum assensum habet; sic circa interpretationem in capitulis non sat clarè expressis, plerumque cardo rei verifatur. Urgebant Romani, sub initium belli Punici secundi, Saguntinos socios contra fœdus violatos ab Annibale & Carthaginensibus; hi respondebant, eos tempore istî fœderis Romanorum socios nondum fuisse, atque adèd non comprehendi sub fœdere, quæ interpretandi fœderis quæstio novo bello causam dedit, *Liv. lib. 21. histor. de eâ pro Romanis fert judicium duplici ratione; quòd generaliter & sine restrictione socii utriusque partis in fœdere excepti fuerint, ne sc. ab alterâ parte bello invaderentur; deinde quòd salvo fœdere licuerit novos socios asciscere, quos in fidem receptos non defendi iniquum fuerit. Secundum quæ dicendum, fœderis*

interpretationem quoad personas esse bonæ fidei, & comprehendere socios tam præsentis, quàm futuros, si generaliter in fœdere de sociis utriusque partis cautum sit; Ast verò non videtur insuper habenda distinctio, an justè impugnentur socii ab adversâ parte vel non, prout quidam senator Carthaginensis ad Romanos legatos; *ego autem, scitè inquit, non privato publicòve consilio Saguntum oppugnatum sit querendum censeo, sed utrum jure an injuriâ*; nam si justa sunt arma partis unius contra socios partis alterius, in justa erit defensio; nec si Saguntum jure oppugnatum fuisset à Pœnis Romanos societas Saguntina obstructos tenuisset ad assistentiam; quandoquidem socialis fides non debet extendi ad illicita. Instas: etiam justis armis viam præclusam, si in fœdere placuerit ne socii impugnentur; alioquin pactum illud nihil operaturum, cum vel sine eo non liceat socios injusto bello adoriri; Respondeo negando consequentiam; licèt enim jure gentium injustè agat, qui bello injusto aliorum socios invadit; non tamen fœdera, de quibus interpretandis loquimur, propriè violat sine tali pacto complectente socios; & propterea nec in pœnam perjurii pecuniariam, tabulis fœderum insertam, tali casu incidit. Videamus quæ in contrarium disserat *Grotius, lib. 2. de jur. bell. & pac. cap. 16. §. 13.* Quo loco argumentum quæstionis præsentis de futuris sociis, an comprehendantur sub generali nomine

sociorum, pluribus, & in partem negativam, contra Livium pertractat. Nervus Grotianæ rationis præcipuæ hic est; in materiâ odiosâ sequimur strictam interpretationem fœderum; sed hæc est materia odiosa, cum agitur de fœdere rumpendo, & de adimendâ aliquibus libertate naturali, eos qui injuriam ipsis fecisse crederentur, armis cogendi. Ergò in hac materiâ sequimur strictam interpretationem, intelligendo sc. sub sociorum nomine tantum eos, qui postea supervenère. Arbitror tamen, si omnia benè ponderemus, non videri Grotium Livianam sententiam rectè impugnâsse. Ut autem res clara sit, præsupponamus Grotii distinctionem, inter illud, quod injustum est, & quod repugnat fœderi; non est quæstio, an fœderatus confœderati socios secundum jus naturæ vel gentium bello rectè aggrediatur; sed an tali aggressu violet fœdera quoad socios contracto fœderi supervenientes? Grotius negat; ego Livianis vestigiis insisto, & affirmandum censeo, tali argumento: Quæ materia respicit defensionem ex fœdere, ea favorabilis est & latiùs interpretanda; sed materia de sociis generaliter inclusis respicit defensionem ex fœdere: Ergò favorabilis est & latiùs interpretanda; & consequenter nomine sociorum venient etiam futuri. Major constat, quia defensio est favorabilis & latiùs interpretanda ad generis humani favorem, minor similiter negari nequit; non enim alia ratio est includendi socios sub fœdere

re nisi publica tutela vel defensio; unde conclusio neganda non venit. Ad argumentum Grotii responderi potest, materiam rupturæ fœderum, utcumque per se odiosam, non tamen odiosam vel restringendam esse ad commodum rumpentis, ut sub illâ distinctione aut negari possit minor propositio, aut concedi totum argumentum; absurdum enim est, defensionem socialem in fœdere restringi ad præsentis socios, & facultatem bello offendendi, quæ aliàs stricti juris est, extendi ad futuros socios; Nec exempla à Grotio adducta ad rem facere videntur; nam quod attinet conventionem inter Romanos & Carthaginenses Pyrrhi tempore, ea potius facit contra Grotium; quia si pacto speciali fœderatis tunc temporis Romanis ac Pœnis jus auxilii mittendi sociis reservari debuit, jam non videtur esse meri juris gentium citra pactum; quod præsupponere tamen vult Grotius, inter Romanos & Carthaginenses sub initium belli Punici secundi; Polybii distinctionem in causa Mamerthinorum, concedo, sc. inter auxilia Romanorum vel quarumcunque gentium justa, & ex fœdere licita; sed de posteriori genere loquimur, adeoque exemplum hoc Grotii assertionem nihil juvat; quod & merito dicimus de Corcyrentibus in historiâ Thucydidis; nam Livius idem vult, quod Corcyrenses dicunt Atheniensibus, nimirum salvo priori fœdere, quale Atheniensis habebant cum Spartanis, licitum

esse novos socios asciscere; an verò sub generali sociorum nomine in fœdere etiam futuri intelligendi sint, de eo quæstio quidem est, sed nihil isto exemplo pro Grotii opinione probari potest; Ad locum *Justinii lib. 3.* dicimus recenseri factum, non jus gentium; & præterea ad quæstionem nostram non pertinere; aliud enim est quærere, an ex sociorum personâ liceat rumpere fœdus; aliud, an nomine sociorum indistinctè posito, etiam futuri sint intelligendi; Denique pactum Atheniensium cum Philippo, ut nimirum Græciæ civitates liberæ essent, & si quis vim faceret, defendere eas in pace comprehensis liceret, minimè urget; quia similiter non est de terminis nostræ quæstionis; alia enim est quæstio licentiæ defensionis ex pacto publico; alia de interpretatione vocabuli sociorum indistinctè in fœdere positi. Planè tandem cardo rei ¹³ redit ad superiorem distinctionem; injustè nimirum novi focii an justè impugnentur; ut priori casu fœdera violentur, posteriore non æquè; præfertim cum & Grotii præmissum argumentum, in naturali libertate, armis cogendi eos qui injuriam fecerint, fundatum, præsupponat justam causam invadendi socios alterius partis fœderi supervenientes. Sed ¹⁴ quid in casu dubio, si fortè vetus fuerit præsentio adversus tales socios post fœdera ex alterâ parte ascitos? Eadem obtinebunt, quæ suprà dixi de justitiâ belli dubiâ, ut nisi majus jus militet pro parte invasuri socios

novos invasio injusta & defensio ex alterâ parte justa futura sit; quo casu sanè ex præmissis dicendum puto, contra fœdus militare ejusmodi sociorum offensivum. Illud faciliè largior Grotio, quod de fœdere inæquali *d. l. subjicitur* §. 14. belli nimirum jus fœdere ademptum (quod Romanis olim victoribus perusitatum fuit) in dubio intelligi debere de bello offensivo; non quidem ob eam solam rationem, ne coarctetur libertas, sed etiam quia defensio naturalis per interpretationem pacti dubii minimè debet exclusâ censerî; unde tali casu bellum defensivum non obstantibus pactis & juramentis erit licitum. Quid de pacto servandæ civitatis, an intelligendum sit de cœtu civium an de urbe ipsâ ejusque ædificiis? Non abs re quidem est, civitatis nomine intelligi cives; sed probabilis tamen *d. l. §. 15.* Grotii sententia, ad vitandam captionem, non civium præcisè multitudinem intelligi, sed ipsam etiam urbem; quod ex mente paciscentis alterius partis verosimile non sit, eam in hujusmodi fœdus dedititium consensuram fuisse, nisi civium multitudinem in loco civitatis salvam fore credidisset. Adeoq; Romani, qui cum Carthaginensibus pactum, salvam fore eorum civitatem, inierant, & postea solum vertere eos jusserant, haud liberari poterunt à captiosâ interpretatione. Et ex his breviter constat, regulam Grotii per se veram esse, quam *d. l. §. 12.* proponit; se, in non odiosis verba sumenda secundum totam proprietatem usus popularis; etsi plures sint, secundum eam, quæ latissima est; quin & pro qualitate personæ, secundum terminos artis intelligenda esse; nec à proprietate nativæ significationis deflectendum fore, nisi alioquin absurdum aliquid, aut pacti inutilitas sequeretur, *Covarruv. tom. 3. var. resol. c. 3. n. 5.* Quid de invasore alieni regni, an fœdus cum priore rege legitimo initium, aut cum populo libero, obstringat eum qui per vim successit? Ex supra jam dictis negativè respondendum erit; quia tyrannus ejusmodi licet inde acquirat possessionem regni vel dominatûs, non tamen in jus regium vel populi succedit per vim, nisi postea consensus regis vel populi novus accesserit; idque in illo Quintii ad Nabidem satis cernitur, ita inquentis: *amicitia & societas nobis nulla recam, sed cum Pelope Rege Lacedamoniorum justo ac legitimo facta est;* & paulò post; *proinde omisâ populari oratione, ut tyrannus & hostis loquere;* unde colligere licet nec Nabidem Romanis per fœdus Pelopi obstrictum fuisse, quia obligatio foret esse in fœdere reciproca. Odiosa quod concernit, sine dubio strictior interpretatio sumenda est, unde obligatus ex fœdere offensivo non debet intelligi obstrictus ad assistentiam injusti belli, quamvis verba in fœdere indistinctè posita essent. Hinc & superiori capite dictum est, hujusmodi fœdus interpretandum personale non reale; Ut autem non nihil pensulatiùs hanc rem tractemus,

quæ tamdiu injusta est, & consequenter per contrarium tamdiu justa ac favorabilis offensio, quamdiu ab invasore plenaria non præstatur reparatio damni præteriti, & asscuratio futuri, secundum ea, quæ supra
 25 in materiâ de bellis diximus. Restat ut agamus de conjecturali foederum interpretatione extra vim verborum, quæ desumitur à ratione contrahendi foederis, & est vel restrictiva vel extensiva *Grot. d. c. 16. §. 20.* quarum illa regulariter locum habet, hæc ita si conjectura prægnans haberi possit contrahentes unice istam rationem respexisse in foedere, *vid. Grot. d. l.* qui exemplum ponit de pactione, ne locus aliquis muris cingatur, eo tempore factâ, quo non fuerat aliud muniendi genus. Nam licet vocabulum murorum vi suæ proprietatis non comprehendat aggeres, si tamen ejus pactionis unica causâ & finis adæquatus fuerit, ne locus iste muniatur, extensivæ interpretationi standum fore existimat; nimirum ut obligatus ad non muniendum, obligatus quoque intelligatur ad non cingendum locum aggeribus. Et hoc
 26 quidem Grotianum exemplum admitti possit; cætera verò, quæ loco citato adducit idem author *in §. 25.* non propriè pertinent ad interpretationem extensivam, sed magis ad regulam, ut dicta generaliter sic etiam sint intelligenda; sine dubio enim magna est differentia inter extensivam interpretationem, & generalem sensum cujuscunque regulæ vel positionis; quia illa de casu simili ad

similem procedit, secundum *l. non possunt. 12. de ll.* sensus autem generalis proprietate verborum nititur, ut quæ generaliter dicta sint, generaliter etiam intelligi debeant; quæ interpretatio & in criminalibus & in cæteris odiosis materiis procedit; quâ de re alibi. Quod verò materiam
 27 conventionum, & in specie foederum concernit, tenenda regula est, non sc. procedere extensivam propriè sic dictam interpretationem, nisi in pacto expressa sit causâ generalis, unica & adæquata, & quâ satis constet, voluisse contrahentes se etiam in casu ejusmodi simili obligare; etenim propositum in mente reservatum, atque pacto non expressum, nihil operatur. Quæro ulterius, an conventio foederis
 28 obliget promissorem etiam in casu moralis impotentia? Grotius videtur negare ex his, quæ habet *d. l. §. 25.* sed expressè tamen affirmat, *ibid. §. 27.* excusari nimirum eum, qui auxilium foederato promisit, quamdiu ipse domi periclitetur, & in quantum copiis opus habeat; quæ sententia sanè probabilis est, atque ita alter ille Grotii locus intelligendus extra
 29 casum necessitatis. Quid de jure Romano, an in pactis publicis inter reges & gentes ex eo interpretationes sumendæ? Si de interpretationibus, quæ vim legis obtineant, & contrahentes infringant, sermo sit, probabilis est Grotii sententia, *d. c. 16. §. 31.* sc. jus Romanum tunc non aliter pro normâ observandum, nisi constet in actibus juris gentium, pro jure gentium receptum esse. Sed si simplici-
 30 ter

ter quæstionem intelligamus, & de interpretatione fœderum suasoriâ vel probabili, affirmativa vera erit, etiam si jus Romanum taliter receptum non sit, quia magnam probabilitatem pro se habet ille Rex vel populus, qui juris Romani omnium ferè gentium consensu æquissimi allegare potest assistentiam. Quod pertinet quod Thuanus habet, *in præf. histor.* totum orbem (cultiorem sc.) Romanum fuisse, ut ad eò ex illo jure gentium juris testimonia faciliùs deducantur. Denique an fœdus obliget vel non ante scripturam confectam quæstionis esse potest? *Grot. d. l. §. 30.* censet scripturam ad negotium pertinere, ut monumentum contractûs, non ut partem substantiæ; quam sen-

tentiam faciliè concedo veram in privatis negotiis; sed & in publicis fœderum conventionibus, si id agatur, idem censuerim, vel saltem si fœdus immediatè inter ipsos contrahatur principales, ut Romanorum ac Judæorum fœdus in libris Maccabæorum, quod æneis tabulis monumenti vice insertum legimus. At vix est ut idem hodiè admittatur, si fœdus per legatos aut plenipotentarios contractum sit; Ibi enim non scriptura tantum, sed vel extraditio mutua tabularum fœderis desideratur, vel simile aliquid, quod ultimum fœderis perfecti & à principalibus ipsis approbati inferat requisitum, secundum ea, quæ suprâ dixi; atque hæc pro præfenti materiâ sufficiant.

C A P. XXV.

DE RENUNCIATIONE AC DISSOLUTIONE FOEDERIS.

S U M M A R I A.

Num. 1. Socius intempestivè nec ex causâ pregnante à fœdere recedens ledit jus gentium. 2. fœderis dissolutio inter plures consortes requirit consensum unanimem. 3. & 4. fœderatorum an quis seorsim possit facere pacem cum hoste. 5. 6. & 8. fœdera personalia dissolvi seorsim possunt ab uno ex sociis & quando? 7. fœderis continuatio in extremis malis adscribitur virtuti. 9. fœdera realia particulari pace dissolvere non licet. 10. 11 & 12. pace salvâ num priorem socium juvare liceat? 13. fœderis renunciatio quatenus renunciantem liberet? 14. fœderum capitula renunciatione invito altero dividi non debent. 15. fœderum & conventionum pri-
vata-